

Nordfiskeri

Nyt fra Nordisk Arbejdsgruppe for Fiskeriforskning – NAF

Nr. 29 juni 2006

Marine værneområder kalder på regionalt samarbejde

Marine værneområder (MPA) bliver i disse tider meget diskuteret som et værktøj i havforvaltning. Formålet med værneområderne er at beskytte værdifulde og sjældne marine habitater. Globalt er biologerne enige om at MPA har positive effekter, men effekternes omfang og metoderne til måling af disse er til diskussion. Der er faktisk også usikkerhed om hvordan man definerer selve begrebet MPA.

MPA fungerer heller ikke alene. En effektiv marin naturbeskyttelse kræver mange flere virkemidler – ikke mindst samarbejde mellem ansvarlige lande.

Samme område ud fra Kanadas nordvestlige kyst fotograferet inden og efter fiskeri med trawl.

Foto: Fisheries and Oceans, Canada

I maj 2004 gennemgik en international workshop i Finland erfaringerne med MPA. Deltagere og foredragsholdere kom fra Norden og Baltikum, det øvrige Europa, Australien, Canada og Rusland.

– Ideen med workshoppen var ikke at nå frem til storslagne slutresuméer eller programerklæringer, men derimod at sammenligne metoder og erfaringer for at finde ud af, om MPA fører til samme resultater i forskellige lande og om problemerne ved etablering og evaluering af MPA er ens, siger projektleder Jan Ekeboom fra den finske Forststyrelsen (da. Skovstyrelsen). Samtidigt skulle deltagere og arrangører få inspiration, input og nye ideer og ikke mindst bredere professionelt netværk.

Regionalt samarbejde nødvendigt

MPA benyttes i stigende grad som redskab i forvaltningen af fiskebestande og marinbio-

logisk mangfoldighed. Hvordan områderne udvælges, forvaltes og udvikles diskuteres ivrigt af biologer, fiskere og myndigheder. Diskussionen har flere gennemgående temaer; udvælgelse, kortlægning og inventering af habitater (en dyre- eller plantearts levested- og miljø) tilsyn med effekterne af lukningen, forvaltningseffektivitet og borgernes mulighed for indflydelse. Alle disse temaer blev gennemgået i workshoppen. Metoder og erfaringer fra Norden, Australien, Storbritannien – specifikt Skotland – og Canada blev sammenlignet. De oversøiske erfaringer blev løbende 'oversat' til nordiske og baltiske tilstande.

En af workshoppens centrale ideer var, at MPA fungerer bedst, når de bygges op som et netværk af sammenlignelige områder. Vi ved for eksempel, at de fleste arter har i noget stadiet af sin livscyklus en pelagisk (frit svømmende, ikke bundlevende) periode – det kan

være i larvestadiet eller i gydetiden. Derfor kan internationale MPA-netværk, som beskytter arter i deres pelagiske stadie, være en god vej frem for at beskytte lige disse arter. Dette kræver øget regionalt samarbejde, både inden for forskning og forvaltningen – da flere regioner indeholder meget specifikke dele af klodens biologiske mangfoldighed i områden, som overskrider landegrænser, eller i lignende områden i flere af regionens lande, kan de kun beskyttes effektivt via et regionalt samarbejde.

Baggrundsviden og teknologi

Rapporten Workshop on the Development and Management of Marine Protected Areas giver en solid baggrundsviden om disse temaer, hvorved den giver marin naturbeskyttelse et skub i den rigtige retning.

Foredragene er med i rapporten. Deltagerne mødte et spændende panel af internationale

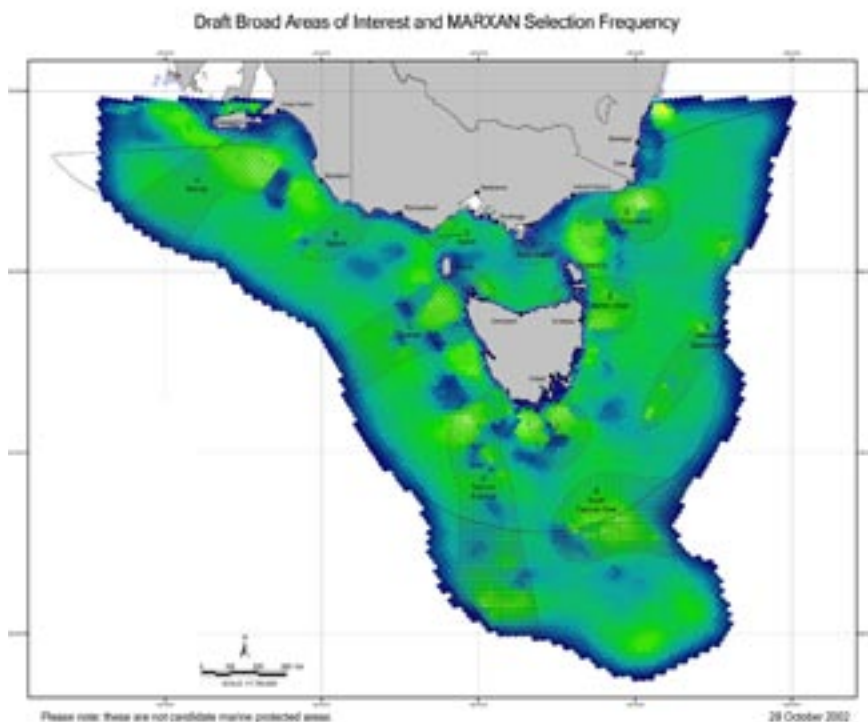
eksperter: Jon Day, Great Barrier Reef Marine Park Authority, Australien, John Roff, Acadia University og Hussein Alidina, Dalhousie University og WWF fra Canada, Per Nilsson, Tjärno Marinbiological Laboratory i Sverige, John Baxter, Scottish Natural Heritage og Jon Davies, Joint Nature Conservation Committee i Storbritannien.

Rapporten giver en solid introduktion til begrebet MPA (J. Baxter) og til metoder og IT-værktøjer til MPA-planlægning (H. Alidina). Alidina præsenterer programvarerne MARXAN (Marine Reserve Design using Spatially Explicit Annealing) og GIS (Geographical Information System, et digitalt kortsystem) i MPA-arbejdet.

Per Nilsson spørger hvem der skal have glæden af MPA – fiskeribranchen eller det marine liv selv? Han konkluderer, at MPA er godt for begge parter – de marine arter får pusterum til at forøge sig, og fiskere kan senere høste større fangster.

Man kan læse om australiernes erfaringer med MPA (J. Day) og se nærmere på effekterne af MPA i et specifikt område, nemlig Flamborough Head i Yorkshire, England (K. Evans).

Af gruppearbejdet, som der også gøres rede for i rapporten, fremgik det, at der er store

MARXAN (Marine Reserve Design using Spatially Explicit Annealing) producerer detaljerede kort over havområden og identificerer automatisk interessante områder for MPA.

MPA i seks kategorier

Populationen af en lang række marine arter er under den kritiske grænse og deres reproduktionsmønster har ændret sig. Hos nogle arter eller i nogle områder, (f.eks. torsk ved New Foundland) er bestanden helt kollapsede.

På økosystemniveau kan man konstatere overfiskeri af fiskebestande med tab af genetisk og arts mangfoldighed som følge. Mange habitater (levesteder) er under voldsomt pres fra fiskeri med bl.a. bundslæbende redskaber.

Her kommer de marinebeskyttede områder (MPA) ind som et af mange midler til at beskytte bestande og habitater. I nordiske farvande findes der i dag en lang række områder, der er lukkede for en eller anden form for menneskelig aktivitet. Dis-

se områder varierer i størrelse og spænder alt fra at være områder af stor naturhistorisk interesse, hvor der pågår ingen færdsel og udnyttelse, til områder, hvor man har forbudt nogle former for fiskeri, f.eks. trawlfiskeri. Mellem disse to typer har vi så områder, hvor aktiviteter kan være begrænset permanent eller i kortere perioder.

Marine beskyttede områder er i dag et anerkendt og meget brugt forvaltningsværktøj i forbindelse med beskyttelse og bevarelse af mindre områder, typisk af høj naturhistorisk værdi eller såkaldte følsomme områder. MPA har flere forskellige mål. Man kan frede et havområde for at beskytte særlig værdifulde eller sårbare habitater eller arter - f.eks. koralrev eller sæler, gyde- og opvækstområder eller for at værne skibsvrag eller fritidsområder. Der er seks kategorier af MPA, alt

fra områder med total forbud mod menneskelig aktivitet til kun svagt beskyttede områder. Flere MPA er kombinationer af flere kategorier.

MPA er også blevet brugt i forbindelse med fiskeriforvaltning, f.eks. når man ønsker at mindske fiskeripresset mod enkelte arter. Man har også foretaget lukning for at beskytte visse livsstadier – f.eks. gydende fisk eller yngel.

Det har dog vist sig at være svært at forudsæ økosystemets reaktion på lukningen af et område. Kun en meget grundig og dyr biologisk analyse kan påvise om man har opnået de ønskede effekter – og om disse skyldes lukningen eller andre faktorer. ■

forskelle i de enkelte landes måde at etablere MPA. Samtidigt viste det sig at de fleste deltagere var stødt på identiske forhindringer og problemer i deres arbejde med MPA.

– Rapporten giver os et indblik i teori og metoder i hvordan man vælger vigtige MPA-områder, såvel som ideer til, hvordan disse kan forvaltes. Der diskuteredes også metoder for beskyttelse af fiskeriområder, forvaltning og overvågning, oplyser Ekeboom.

– Her i Forststyrelsen har vi allerede brugt den viden, vi fik i workshoppen, og jeg ved, at flere andre deltagere har haft glæde af dem efter hjemkomsten.

Resultaterne derfra er blevet brugt i f.eks. det EU-finansierede BALANCE-projekt, det nordiske GIS-projekt, i det finsk/baltiske Baltic MPA Life-projektet og flere andre steder.

– Det som måske var det vigtigste var, at deltagere oprettede kontakter med hinanden i en tid, hvor vi allesammen i Norden havde brug for denne information. Og at vi kunne fortælle vore kolleger i Storbritannien, Canada og Australien om, hvad vi arbejder med. Det gav os en synlighed som ikke kan måles i penge. Selv synes jeg, at workshoppen har overgået mine vildeste forventninger.

Nordisk tænketank

Workshoppens resultatet bliver også brugt i den nærmeste fremtid. Med økonomisk hjælp fra Nordisk Ministerråd har man etableret et tænketank, "Nordic MPA Forum", hvor man bruger workshoppens tanker som en del af arbejdsgrundlaget. I Nordic MPA Forum indgår personer fra bl.a. IUCN (World Conservation Union), Forststyrelsen og English Nature (en tværgående organisation under Englands regering, som rådgiver regeringen i blandt andet naturvårnsspørgsmål).

– Her vil vi planlægge det videre forløb med den nordiske MPA-virksomhed. I HELCOM (Helsingforskonventionen fra 1974 om beskyttelse af havmiljøet i Østersøområdet) er vi lige nu ved at forberede en Baltic Sea Action Plan på baggrund af de erfaringer vi gjorde i workshoppen.

Rapporten **Workshop on the Development and Management of Marine Protected Areas**, TemaNord 2005:587, ISBN 92-893-1249-1, kan bestilles eller hentes i pdf-format på Nordisk Ministerråds website: www.fisk.nordic.org. ■

Marine Protected Areas (MPA)

MPA (Marine Protected Areas) eller "stengte farvann" er omfattet med betydelig interesse verden rundt og ses på som en mulig fremtidig måde at forvalte marine ressourcer på, bedre enn det man greier i dag. Baggrunden for MPA er å beskytte marine organismer og miljø mot overutnytting. Hensikten er litt enkelt sagt å bringe området tilbake til det "opprinnelige" for på den måten å sikre at biodiversitet og miljøet ikke blir ødelagt, eller at man regulerer uttak av ressurser meget nøye etter en plan for å kunne vurdere hva som blir følgene.

Det er i dag 1300 MPA i verden av ulike størrelse og formål. En konferanse om temaet i Australia i 2005 viste at de vitenskapelige resultatene kom fra relativt småskala forskning, og at det kunne påvises positive effekter på de marine ressursene. Imidlertid kan det foreløpig stilles spørsmålsteget ved om MPA vil bli et gjennombrudd i forvaltningen av ressurser og miljø i stor skala.

Det er virkelig formidable problemstillinger man gir seg i kast ved når man skal vurdere nytten av MPA. Økosystemet er som kjent svært komplisert og kun én endring i dette setter i gang tog av endringer gjennom hele systemet. Det er ikke bare menneskelig påvirkning som skaper endringer, men også klimaendringer. De i seg selv gir støtet til prosesser som endrer den opprinnelige balansen, om man i det hele tatt kan snakke om en opprinnelig balanse. Vi vet jo alle at den har endret seg kraftig gjennom tidene uten menneskelige inngrep!

Noen vil hevde at når områder blir stengt for fiske av enkelte arter, slik vi ofte i gjør våre farvann, eller når man forbyr bruk av spesielle fiskeredskaper, så er dette en form for MPA fordi hensikten er å bevare ressursene. Det spør om det er en riktig måte å se det på. Det er nok slik at en MPA må studeres gjennom en lang tidsperiode for å kunne gi vitenskapelige holdepunkter.

Den "5th Conference of the Ministers of Environment along the North Sea countries" signaliserte klart bruk av økosystemtilnærming i sin deklarasjon i 2002. MPA kan bli viktig element i utviklingen av økosystemtilnærmingen. Utfordringen er i følge Havforskningsinstituttet i Norge å identifisere hvor i økosystemet en MPA kan ha en signifikant effekt, og dermed hjelpe arbeidet videre.

Det gjenstår mange spørsmål om MPA. Nordisk Arbeidsgruppe for Fiskeriforskning (NAF) vil stimulere til videre tenkning og arbeid om dette viktige temaet, som opptar hele Norden. Derfor vil vi søke å støtte tiltak som kan bringe kunnskapsfronten et steg videre! ■

Lars Horn

Ordfører, NAF

Afdelingsdirektør

Norges forskningsråd

Nyt MPA-projekt

Styregruppen for den Nordiske Miljø- og Fiskeristrategi (MiFi) støtter i 2006 flere projekter, som arbejder med inventering og evaluering af marine ressourcer eller habitater. Et af dem - "Nordic Working Group on Marine Protected Areas as a tool for fisheries management" er et rent MPA-projekt med deltagere fra samtlige fem nordiske lande.

Projektets formål er at analysere en række nøglespørgsmål i relation til brugen af rumlig planlægning og MPA i fiskeriforvaltningen i Norden. Gruppen skal samle og bearbejde iden fra gennemførte projekter og projekter som er i gang.

Kontaktperson:

Ole Vestergaard, osv@dfu.min.dk ■

Konference om økosystembaseret fiskeriforvaltning i Bergen 26. – 28. september 2006

Implementing the Ecosystem Approach to Fisheries

Nordisk Ministerråd arrangerer, i samarbejde med Islands og Norges fiskeriministerier og med teknisk assistance fra FN's Fødevarer- og Landbrugsorganisation (FAO), en konference om implementering af økosystembaseret fiskeriforvaltning. Konferencedeltagerne kommer fra videnskabens verden, fiskeriforvaltningen, miljøsektoren, fiskeindustriens samt Ngo'ere. Konferencens mål er at konkretisere koncepter i økosystemtænkningen og at drøfte praktisk implementering af økosystemhensyn i fiskerierne. Tilmeldingsfristen udløber den 31. august.

Økosystembaseret forvaltning af fiskeriet har fået en central betydning i internationale aftaler som f.eks. FN's konvention om biologisk mangfoldighed. Økosystem-princippet er indbygget i FAO's rekommandationer for ansvarligt fiskeri (Code of Conduct for Responsible Fisheries) og udgør således et grundlæggende element i nutidens fiskeriforvaltninger.

Bergen-konferencens mål er at

- gennemgå de eksisterende koncepter om økosystemtilnærming
- drøfte implementeringen af økosystemtænkning i fiskeriforvaltningen
- udveksle erfaringer med økosystemforvaltning
- identificere de strategier og 'bedste praksis', som kan lette tilnærmingen af økosystemtænkning i praktisk fiskeriforvaltning.

Bergen konferencen skal betragtes som en opfølgning af Reykjavik konferencen i 2001, "Responsible Fisheries in the Marine Ecosystem". Konferencen i Islands hovedstad mandede ud i en politisk erklæring om at fiskeriforvaltningerne skulle indkorporere økosystembaseret tænkning i udvikling af forvaltningssystemer. Dette bekræftedes på Verdenstopmødet om bæredygtig udvikling i Johannesburg 2002, hvor man fastsatte tidsfristen for implementering til år 2010.

Flere stater, interessegrupper og organisationer har arbejdet hen mod dette mål, og der er høstet omfattende erfaringer og viden på såvel lokal, regional som national plan. Forskningen har også gjort fremskridt og man ved mere om store marine økosystemer (LME) end tidligere. Nu er tiden inde for at sætte fart på praktisk implementering af økosystemtilnærming. Dette faktum samt diverse spørgsmål om effekterne af økosystemforvaltning samt statens og organisationers rolle skal diskuteres på konferencen i Bergen.

Yderligere information og registrering:

<http://cieaf.imr.no>

Program: (PDF 74 Kb på engelsk):

http://cieaf.imr.no/2nd_announcement

Deltagerafgift: USD 150

(studerende: USD 90).

Styregruppen:

Gabriella Bianchi, FAO

Per Sandberg, Norge

Hein Rune Skjoldal, Norge

Kristján Þórarinnsson, Island

Paneldeltagere:

Mike Sinclair, moderator

Poul Degnbol, EC/Danmark

Serge Garcia, FAO

Lori Ridgeway, Kanada

Peter Gullestad, Norge

Jóhann Sigurjónsson, Island

Qisheng Tang, Kina

Inge Halstensen, Norge ■

norden

Nordisk Ministerråd

Store Strandstræde 18
DK-1255 København K

www.norden.org

Information om NAF og nordiske fiskerisamarbejde:
Fiskerirådgiver Ásmundur Guðjónsson

www.norden.org/fisk/

Tlf: +45 - 33960255

Fax: +45 - 33932047

E-mail: ag@norden.org

Nordisk samarbeid om fiskeriforskning

Nordisk Arbeidsgruppe for Fiskeriforskning (NAF) samordner de felles forskningsprosjektene, tar initiativ til økt nordisk forskningssamarbeid, finner fram til

områder som er egnet for nordisk samarbeid og vurderer det faglige innholdet i forskningsprosjekt som det blir søkt støtte til.

Nordfiskeri er udgivet af Nordisk Ministerråd.

Tekst: Lauri Dammert

Layout: Lauri Dammert